

Србија је држава с једном од највећих регионалних разлика у Европи – између најразвијенијег и најнеразвијенијег управног округа разлике су седмоструке, а на нивоу општина и веће. Садашњи систем доводи до тога да богате општине постају још богатије, а сиромашне још сиромашније, док продубљивање регионалних разлика утиче и на веома негативне демографске показатеље у појединим областима. Упркос томе, ниједна власт од 2000. године се није усудила да спроведе децентрализацију, не само због сложености процеса већ и због тога што се у тренутним околностима питање децентрализације и регионализације често изједначава са сепаратизмом (што не значи да га нема). Регионализација је предвиђена и важећим уставом, који, поред АП Војводине и Косова и Метохије, дозвољава и оснивање нових аутономија, али је то за сада остала само могућност. У међувремену, АП Војводина је добила одређена овлашћења у односу на остатак земље, тако да је Србија тренутно централизовано-децентрализована држава, унутар које постоји АП Војводина, која је једини дефинисан регион (поред Косова и Метохије које је ван контроле државе).

Ни овај накарадни систем свакако не може да опстане на дуже стазе, али ни најаве његове измене не пружају наду да ће тај проблем бити успешно решен. Председник Србије Борис Тадић недавно је поново актуелизовао проблем централизације и најавио промене Устава, које би требало да омогуће децентрализацију и регионализацију и равномерни регионални развој, који су по њему предуслов будућег развитка земље. Основу за регионализацију Србије представља Стратегија просторног развоја Србије, коју је урадило Министарство за просторно планирање и животну средину, а коју је Тадић недавно означио као "политички програм развоја Србије у наредних 11 година".

Циљеви Стратегије и стварања региона, како је наведено, требало би да буду уравнотежен регионални развој, већи степен конкурентности, функционална интегрисаност у окружење и одржива животна средина.

Према овом документу, регионализација Србије би требало да се одвија у две фазе – прва ће бити завршена до 2013. године, а друга 2020. [\[1\]](#) Први конкретан корак у регионализацији Србије биће направљен када Влада усвоји Закон о регионалном развоју које је припремило Министарство за економију и регионални развој. Према том закону, у Србији треба да буде формирано седам еврорегиона: Војводина, Београд, западни, источни, централни и јужни регион и Косово и Метохија.

Према тврдњама из владајуће коалиције, оваква регионализација нема политичке мотиве, већ ће наведени региони бити „статистички“ и формираће се ради распоређивања новца из фондова ЕУ. Наиме, од кандидата за чланство у ЕУ се очекује да у периоду од две године, после потписивања Споразума о стабилизацији и придруживању, унутрашњу поделу на регионе ускладе са регионализацијом Европске уније. На то је, крајем прошле године, подсетио и *известилац Европског парламента за Србију Јелко Кацин*, који је рекао да Србију „у наредним годинама чека неопходност регионализације и децентрализације“ ако она жели да користи помоћ коју ЕУ даје земљама кандидатима и чланицама. Статистички региони су, дакле, услов даљег приближавања Србије ЕУ, тако да ће децентрализација и регионализација Србије бити на статистичком плану.

[\[2\]](#)

Статистички региони или „еврорегиони“, бар за сада, неће бити политички региони на чијем нивоу би постојале регионалне власти биране на непосредним изборима. Оваква регионализација не подразумева никакве аутономије, већ обележавање општина и градова који улазе у оквире надлежности регионалних агенција које ће координирати своје пројекте са Београдом и приступним фондовима ЕУ. Еврорегиони неће бити административне територије и неће имати правни субјективитет, али ће сваки имати своју јавну агенцију за регионални развој која ће бити задужена за спровођење политике регионалног развоја. Изнад регионалних, предвиђена су још три нивоа националних агенција које ће спроводити и контролисати исту област. Над регионалним агенцијама комплетан надзор и контролу имаће и Влада Србије и њене институције, тако да „статистички еврорегиони“ неће имати аутономију над средствима која буду била одобрена из ЕУ фондова за регионалне пројекте, пошто ће Влада задржати за себе последњу реч. Средства добијена на овакав начин биће највероватније усмеравана и трошена на сличан начин као средства из Националног инвестиционог плана.

На први поглед, статистичке регије се праве да би у њих стизао новац из ЕУ фондова. Међутим, иако је реч о статистичком разврставању, последице једном уведене класификације могу бити многоструке. Будући статистички региони ће бити корисници средстава из европских фондова, али би требало да сами развијају регионалне програме и пројекте који се финансирају тим новцем, што подразумева развој одговарајућих административних капацитета и способност за програмирање и за финансијски менаџмент. На тај начин, статистички региони би требало да постепено науче да управљају сами собом, да би затим послужили као основ за будуће политичке регионе. Наиме, према плану, око 2020. године, статистички региони би требало да добију административни и политички статус.

Пише: Младен Ђорђевић
четвртак, 04 јун 2009 05:45

Према том решењу, на централном нивоу би највероватније остали: безбедност, монетарна политика, унутрашњи и спољни послови, представљање грађана Србије у свету, дипломатски и међународни односи с другим државама, макроекономска и фискална политика, с тим да би се њен један део пренео на регије. То би требало да значи да ће Србија од 2020. бити подељена на више аутономија, премда је за овакво решење потребна промена Устава, о којој је говорио и председник Тадић.

Пројекат регионализације Србије је очигледно озбиљно замишљен и испланиран, али за сада није јасно у коју сврху. Пре свега, пример земаља попут Пољске и Бугарске говори да новац из ЕУ никако не значи да ће доћи до равномерног регионалног развоја. Упркос издашним донацијама из фондова Европске уније, Пољска на пример није успела да смањи заостатак неразвијених сиромашних источних региона. Најновија студија Организације за економску сарадњу и развој (ОЕЦД) показала је да се разлике у богатству и развоју региона у Пољској не смањују, већ се и продубљују – пет источних војводства Пољске производи само 15,4 одсто бруто друштвеног дохотка земље (БДП), док су 1995. године стварала 16,9 одсто, док Мазовјецко војводство, Шлезеја, Великопољско војводство и Доња Шлезеја стварају укупно 59,2 одсто БДП-а. Упркос новцу из ЕУ фондова, друга нова чланица ЕУ Мађарска има веће регионалне разлике од Пољске, док је у Бугарској велика већина региона такође и даље неразвијена. Занимљиво је да веће регионалне разлике од Пољске има и Белгија.

Поред тога, за успех регионализације потребни су квалитетни и обучени кадрови и менаџери, а велики проблем је то што тренутно само Београд и Војводина имају капацитете за ове потребе. Није стога тешко замислити шта може да се деси у ситуацији када будући региони углавном немају кадрове за планиране надлежности. Војводина и Београд ће, судећи по примеру Пољске, још више одскочити од остатка Србије, а када и ако статистички региони прерасту у политичке, око 2020 године, Србија ће постати савез два развијена и пет неразвијених региона, чији ће интереси бити често супротстављени.

Регионализација Србије у себи крије много проблема и замки, које морају бити избегнуте, па је зато заиста потребан пажљив рад и широк консензус. Нејасно је стога што се у медијима који говоре о питању регионализације за сада истиче само предстојеће увођење статистичких региона, док се планирана подела Србије на аутономне области готово не помиње. Симптоматично је и то да поједини владини службеници попут
Огњена Мирића (координатор за фондове ЕУ у Влади Србије) у

Политици

изјављују да „подела на регионе искључиво служи за статистику и утврђивање нивоа

Пише: Младен Ђорђевић
четвртак, 04 јун 2009 05:45

помоћи после приступања ЕУ“, и да она „није ни у каквој вези с било каквом политичком или територијалном поделом“. Међутим, јасно се види да су предложени статистички региони намеци будућих аутономија, што потврђује и изјава Дејана Јовановића, државног секретара за регионални развој, који је такође у

Политици

навео да „досадашња искуства европских држава и препоруке које долазе споља говоре у прилог томе да је сврсисходно спровести и политичку регионализацију“. Стога се на крају треба запитати коме одговара овако испланирана регионализација и да ли је она заиста у интересу грађана Србије?

[1] Тадић је навео и да питање закона о надлежности и статута Војводине треба да буде решено тако што ће бити смештено у идеју регионализације и равномерног регионалног развоја целе земље.

[2] Статистички региони ће се правити према Номенклатури територијалних статистичких јединица – НУТС, што је нови статистички модел Европске уније (ЕУ), који је уведен од 1988. Према том моделу у оквиру ЕУ је успостављена јединствена мрежа статистичких територијалних јединица. НУТС подразумева три нивоа статистичког разврставања, где је за регионе прописан минимални и максимални средњи број становника. За највиши ниво – НУТС 1, критеријум је минимум три милиона, а максимум седам милиона становника. Код НУТС 2, доња граница је 800 хиљада, а горња три милиона становника, док је за још нижи ниво НУТС 3 минимум одређен на 150 хиљада, а максимум на 800 хиљада становника. Нижи нивои тзв. ЛАУ могли би се поредити са нашим окрузима и општинама.